

А.В. ТОКУНОВА,
кандидат юридичних наук
(Інститут економіко-правових досліджень НАН
України)

ФАКТОРИНГ В ОПТИМІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОЇ ТА КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ: АКТУАЛЬНІСТЬ, ФОРМИ, СПОСОБИ

Ключові слова: факторинг, оптимізація, підвищення ефективності діяльності, державна власність, комунальна власність.

Соціально-економічний розвиток України великою мірою залежить від функціонування об'єктів державної та комунальної власності як ключових складових економічної системи суспільства. Останнім часом у літературі підкреслюється низька ефективність господарювання у даній сфері. Однією з причин існування такої ситуації називається незастосування під час керівництва такими об'єктами новітніх підходів до управління. Отже, підвищення ефективності господарювання суб'єктів в галузі публічної власності є актуальним. **Метою** цієї роботи є визначення способів впровадження таких новітніх підходів до управління.

Дане питання вже певним чином досліджувалося в науковій літературі. Так, його окремі аспекти висвітлювали В. Алексєєв, Р. Гринюк, Р. Джабраїлов, О. Медведєва, О. Пасхавер, О. Соскін, І. Спасибо-Фатєєва, В. Устименко, М. Шкільняк, Б. Язвенюк та ін. Разом із тим, на практиці дійсно дієвою системою управління публічною власністю, яка б охоплювала всі аспекти функціонування відповідного сектору, ще не винайдено, отже, подальше розвинення даної теми є **доцільним**.

Необхідно зазначити, що сьогодні часто вказується на можливість раціональ-

ної організації механізму функціонування міської економіки з використанням інноваційної логістики для забезпечення суспільно-політичної та соціальної стабільності міста [17, 30].

Слід зазначити, що в загальному вигляді логістика – це процес організації, управління, планування, виконання планів та контролю за ефективним, економним (з погляду витрат) зберіганням і переміщенням сировини, виробничих запасів, готової продукції; управління транспортуванням, складуванням та іншими матеріальними і нематеріальними операціями, і, як наслідок, доставка готової продукції до споживача, а також передачі, збереження та обробки відповідної інформації з метою покращення обслуговування [8]. У літературі також зазначається, що логістика, перш за все, включає організацію та здійснення товаропросування у сфері обігу. До логістичної діяльності слід віднести наступні функції: формування господарських зв'язків; визначення потреби в перевезенні продукції, її обсягах та напрямках, послідовності просування продукції через місця складування; координація оперативного управління поставками та перевезеннями; формування та регулювання запасів продукції; розвиток, розміщення та організа-

ція складського господарства; виконання операцій, які передують перевезенню продукції та завершують його [1, 20].

Необхідно сказати, що подібні ж завдання виконуються в рамках здійснення факторингу (докладніше див. [23]).

Таким чином, до новітніх підходів, які мають застосовуватися в управлінні об'єктами публічної власності можливо та варто включити факторинг, який передбачає здійснення низки логістичних функцій.

Отже, доцільним може бути створення державних та комунальних факторингових компаній, які будуть «викупувати» відповідну заборгованість у суб'єктів господарювання публічної власності. Вони також зможуть проводити взаємозаліки у виробничій сфері та обслуговувати рахунки відповідних суб'єктів господарювання. За платіжною дисципліною даних факторів буде стежити держава.

Як уже зазначалося, останнім часом однією з найбільших проблем суб'єктів державного та комунального секторів є низька ефективність їх роботи (докладніше висвітлення даного питання в науковій літературі див. [2; 13, 16; 24]). Серед проблем комунальних підприємств називаються дефіцит ресурсів, недостатня якість поточного обліку виробничого та кінцевого споживання ресурсів, асинхронне функціонування об'єктів комунальної сфери, відсутність відповідної системи регулювання та контролю діяльності підприємств у нових умовах ведення господарства тощо [17, 28]. Однією з найбільш корисних у цьому випадку властивостей факторингу є те, що він допомагає підвищити ефективність господарювання [3; 4; 6; 10; 11; 14; 15; 18; 21; 22].

Слід також сказати, що фактор, як правило, професійно розробляє та впроваджує дієві інструменти, важелі впливу, схеми, за допомогою яких можливо примусити боржників до сплати коштів, отже, він зможе реалізувати свої права щодо стягнення боргу більш ефективно, ніж його клієнти. Таким чином, вбачається,

що реалізація даної пропозиції призведе також до підвищення рівня виконання зобов'язань контрагентами державних та комунальних суб'єктів господарювання. Звичайно, для останніх факторинг буде новітньою послугою; державні та комунальні підприємства також будуть достатньо специфічними клієнтами для факторів. З метою активізації діяльності зі звернення відповідних суб'єктів господарювання за факторинговими послугами пропонується здійснювати часткову компенсацію плати за факторинг з відповідного бюджету факторам, які будуть укладати відповідні договори з постачальниками-суб'єктами державної та комунальної форм власності. Також пропонується спочатку запровадити подібну систему саме для державних банків. По-перше, це дасть змогу контролювати якість надання послуг, можливо – корегувати обсяг та наповнення останніх залежно від виявлених потреб державних та комунальних суб'єктів господарювання. По-друге – знизити видатки державного бюджету, оскільки в цьому випадку до останнього повернеться частина прибутку державного банку, що не матиме місця у випадку залучення банку комерційного.

Крім того, у випадку розвитку фінансової складової міста в рамках підходу, який пропонує, наприклад, Р. Джабраїлов, через створення комунального банку [7, 248–251], можливо розвивати факторинговий напрям і в межах такої структури.

Надалі, якщо використання факторингу в діяльності державних та комунальних суб'єктів господарювання на практиці зарекомендує себе добре, подальший розвиток може здійснюватися у двох напрямках. По-перше, можливим буде розширення кола факторів, із включенням до нього комерційних банків. Слід сказати, що для цього випадку необхідним буде розроблення більш суворої інструкції щодо відшкодування частини факторської винагороди з метою попередження зловживань. По-друге, можливим буде покладення на

державних факторів й інших функцій щодо оптимізації діяльності державних та комунальних підприємств. Зокрема, останнім часом ведеться мова про посилення ролі державного плану в організації господарювання [5, 77–78; 9; 12, 32–45; 19; 20]. У випадку розвитку економічної стратегії країни в цьому напрямі на державних факторів можливим буде покладення контрольних функцій щодо виконання певного плану або програми.

Надалі вказані вище пропозиції можуть підвищити ефективність проведення заходів відповідно до Стратегії модернізації системи управління державними фінансами, схваленої Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2007 р. № 888-р. [16].

Таким чином, запропоновано способи оптимізації діяльності та підвищення ефективності господарювання суб'єктів державної та комунальної форм власності через використання факторингу. Для полегшення доступу до факторингового обслуговування обґрунтовано доцільність залучення державних факторів і запровадження для них часткової компенсації плати за надані послуги з відповідного бюджету за умови прийняття на обслуговування дебіторської заборгованості державних та комунальних суб'єктів господарювання.

Що стосується подальших напрямів розвитку даної теми, доцільним буде розроблення практичних аспектів, процедури діяльності таких публічних факторів.

Список літератури:

1. *Амітан В.Н.* Логістизація процесів в організаційно-економічних системах : монографія / В.Н. Амітан, Р.Р. Ларіна, В.А. Плющенко. – Донецьк : Юго-Восток, Лтд, 2003. – 72 с.
2. *Бондаренко Н.В.* Особливості управління державним сектором економіки України / Н.В. Бондаренко // Держава та регіони. Сер. : Економіка та підприємництво. – 2011. – № 5. – С. 21–27.
3. *Бучик Т.А.* Роль факторинга в управленні оборотним капиталом / Т.А. Бучик // Науковий вісник ЧДДЕУ. – 2008. – № 1. – С. 178–186.
4. *Вакулук В.С.* Синергетическая модель управления предприятием : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.05 / В.С. Вакулук. – Казань, 2011. – 24 с.
5. *Гарагонич О.В.* Правове регулювання підприємницької діяльності в Чеській та Словацькій республіках / О.В. Гарагонич, Ю.М. Бисага ; Ужгородський нац. ун-т. Юридичний факультет. – Ужгород : Ліра, 2005. – 176 с.
6. *Глебов В.Ю.* Повышение эффективности функционирования промышленного предприятия на основе комплексного управления задолженностью : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.05 / В.Ю. Глебов. – М., 2010. – 24 с.
7. *Джабраїлов Р.А.* Господарська правосуб'єктність міста: теорія і практика : монографія / Р.А. Джабраїлов ; НАН України, Ін-т економіко-правових досліджень. – Донецьк : Ноулідж, 2010. – 455 с.
8. *Довженко О.О.* Перспективи розвитку логістики на українських підприємствах [Електронний ресурс] / О.О. Довженко, О.С. Мельничук // Економіка. Управління. Інновації : Електронне наукове фахове видання. – № 2(6). – 2011. – Режим доступу: // http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/eui/2011_2/11doonup.pdf (станом на 02.07.2012)
9. *Ємельянов О.С.* Ринку потрібна допомога...держплану / О.С. Ємельянов // Голос України. – 2012. – № 25. – С. 20–21.
10. *Іртишцева І.О.* Факторинг як напрям стратегічного розвитку фінансового забез-

печення агропродовольчої сфери [Електронний ресурс] / І.О. Іртищева, І. С. Крамаренко // Вісник Харківського НАУ ім. В.В. Докучаєва. Сер. : Економічні науки. – 2011. – № 8. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Chem_Biol/Vkhnu_ekon/2011_8/pdf/03.pdf (станом на 02.07.2012)

11. *Лефель А.О.* Факторинг как инструмент финансирования оборотных средств предприятий : дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.05 / А.О. Лефель. – М., 2006. – 200 с.

12. *Мамутов В.К.* Правовое обеспечение экономического суверенитета в условиях международной интеграции [Раздел к докладу по исследовательскому проекту «Национальный суверенитет Украины в условиях глобализации»] / В.К. Мамутов, О.А. Ашурков, Г.Д. Джумагельдиева ; под ред. В.К. Мамутова. – Донецк : ИЭПИ, 2011. – 105 с.

13. *Медведев Д.М.* Розвиток державного сектора економіки в Україні : автореф. дис. канд. экон. наук : спец. 08.02.03 / Д.М. Медведев ; НАН України, Ін-т економіки промсті. – Донецьк, 2006. – 20 с.

14. *Минеев А.Д.* Эффективность факторинговых операций коммерческих банков : дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.10 / А.Д. Минеев. – М., 1998. – 221 с.

15. *Назарчук Н.П.* Факторинг – основа финансовой стабильности предприятия / Н.П. Назарчук, М.А. Куликова // Глобальный научный потенциал. – СПб : ТМБпринт. – 2011. – № 9. – С. 89–97.

16. *Про схвалення Стратегії модернізації системи управління державними фінансами : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2007 р. № 888-р // Офіційний вісник України. – 2007. – № 79. – Ст. 2962.*

17. *Проблемы теории и практики развития городской хозяйственной системы : монография / С.В. Богачев, М.В. Мельникова, А.А. Лукьянченко [и др.]. – Донецк : Юго-Восток, Лтд, 2006. – 381 с.*

18. *Ружицький А.В.* Використання сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості для підвищення рівня економічної безпеки підприємства / А.В. Ружицький, О.О. Томчишен // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2011. – № 720. – С. 411 – 415.

19. *Савченко В.Ф.* Планування і прогнозування: еволюційні зміни та ситуація в Україні [Електронний ресурс] / В.Ф. Савченко // Чернігівський науковий часопис. Сер. 1 : Економіка і управління. – 2011. – № 2. – С. 12–20. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Chnch_ekon/2011_2/11svfsvu.pdf (станом на 04.07.2012)

20. *Смітюх Г.* Державні цільові програми мають працювати на економіку та курс реформ / Г. Смітюх // Голос України. – 2012. – № 83. – С. 14.

21. *Стельмах М.В.* Факторинг як форма управління дебіторською заборгованістю підприємства / М.В. Стельмах // Економічний аналіз : зб. наук. праць каф. экон. аналізу і статистики Терноп. нац. экон. ун-ту. – Тернопіль, 2011. – Вип. 8. – Ч. 2. – С. 327–332.

22. *Суслов С.А.* Управление фондами обращения в цепи поставок промышленного предприятия : автореф. дис. ... канд. экон. наук : спец. 08.00.05 ; спец. 08.00.10 / С.А. Суслов. – Челябинск, 2009. – 23 с.

23. *Токунова А.В.* Факторинг та система матеріально-технічного постачання / А.В. Токунова // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – № 3. – С. 148–151.

24. *Шкільняк М.* Особливості механізму управління державною власністю в Україні / М. Шкільняк // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 2008. – № 12. – С. 12–16.

РЕЗЮМЕ

В статье исследованы возможные пути оптимизации деятельности субъектов хозяйствования государственной и коммунальной форм собственности. Предложены способы и разработаны отдельные процедурные особенности использования факторинга в государственной и коммунальной сферах, очерчены пути повышения заинтересованности банков в приеме субъектов публичной собственности на обслуживание.

SUMMARY

The article investigates the possible ways to optimize the activity of the business entities of state and communal ownership. Proposed methods and developed some procedural features of the use of factoring in state and communal areas, outlined ways to increase the interest of the banks to accept the subjects of public ownership of the service.

*Рекомендовано кафедрою
цивільного, господарського права та процесу*

Подано 25.08.2013.